

Nr 235.

Av herr **Bergman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.

I prop. nr 101 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit beviljande av visst anslag till Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter för budgetåret 1939—40.

Syftet med dessa nämnder är ett väsentligt avskaffande av hittills förekommande inträdesprövningar vid läroverken.

Frågan härom har flera gånger tidigare prövats men då alltid resulterat i bibehållandet av inträdesproven. Till detta resultat kom den stora skolkommisionen av 1918 och likaledes 1924 års skolsakkunniga, ävensom det särskilda skolutskottet och riksdagen 1927 (med viss modifikation beträffande ämnena).

Statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet utverkade emellertid 1937 tillstånd att tillkalla högst två sakkunniga för undersökning av frågan. Statsrådet nöjde sig med en enda och tillkallade för ändamålet lektorn vid folkskoleseminariet i Kalmar F. J. M. Wigforss, vars sympatier för inträdesprovrens avskaffande voro kända. Ingen representant för de läroverk, som saken gällde, tillkallades och ingen representant för folkskolans lärare, alltså ingen av de båda kategorier som frågan egentligen berörde och som måste antagas ha bästa erfarenheten därom. Onekligen en anmärkningsvärd ensidighet, som också måste uppfattas som ett ställningstagande på förhand.

Den sålunda utsedde sakkunnige är allt erkännande värd för det ingående arbete han ensam hade att utföra och för den varsamhet han på flera sätt visat vid dragandet av slutsatser ur materialet. Han erkänner oförbehållsamt att det tillgängliga materialet för bedömning av inträdesprövningen är bristfälligt, bl. a. därför att de resultat som erhållits på skilda orter vore svåra att jämföra, då tillvägagångssättet för undersökningarna vore växlande. Han erkänner lika oförbehållsamt att "det syntes vara en allmän åsikt, att inträdesprovet till läroverken i många fall inverkat på undervisningsresultatet i räkning och rättstavning i folkskolan samt att denna inverkan varit gynnsam". Han anser det också troligt att inträdesprovet i räkning åstadkommit en betydelsefull förbättring av undervisningsmetoden i folkskolan därigenom att lärarnas intresse för provräkningar ökats. Å andra sidan hade inträdesproven vid läroverken enligt somliga tillfrågades mening utövat sådant tryck på arbetet i folkskolan, att den ansåges öka arbetsbördan där. Man hade på vissa håll funnit den samverkan mellan avlämnande och mottagande lärare, som 1927 års riksdag uttalat sig för, vara ojämn o. s. v.

Över huvud hade — detta är det sammanfattande omdömet — ”de gjorda undersökningarna i viss mån lett därefter, att det kan ifrågasättas, huruvida inträdesprövning är nödvändig för sökande från folkskolan”. Man bör lägga märke till den synnerligen försiktiga formen av rekommendationen (”i viss mån”, ”det kan ifrågasättas”).

Mycket betecknande för opinionen bland de av saken berörda är följande av utredningsmannen gjorda, i propositionen sid. 15 refererade uttalande: ”Med hänsyn till inträdesprovets återverkningar på folkskolan skulle man hava väntat, att folkskolans lärare på frågan om de önskat inträdesprovets bibehållande, i allmänhet svarat nej. Emellertid hade endast en mindre del eller 15 procent av de tillfrågade 1,199 lärarne lämnat detta svar, medan återstoden svarat ja”. — ”Majoriteten av dessa lärare hade även nekande besvarat frågan, om folkskolans betyg skulle kunna läggas till grund för intagningen i läroverken, när folkskolans betyg gäves efter alltför växlande grunder”.

Skolöverstyrelsen påpekar i sitt utlåtande om den sakkunniges förslag att ”utredningens största brist ligger däri att den standardisering av folkskolebetygen, som torde vara en viktig förutsättning för att den föreslagna intagningsmekanismen skulle fungera i överensstämmelse med förslagsställarens intentioner, har måst ställas på framtiden som en uppgift för ett kommande kommittéarbete”.

Överstyrelsen tillstyrker endast tveksamt förslaget men under den förutsättning att nya parallellavdelningar i mån av behov upprättas, så att gallringen vid inträdet i de allmänna läroverken blir relativt obetydlig. Därest hård utrymmeskonkurrens blir regel böra inträdesprövningarna enligt överstyrelsens mening tills vidare bibehållas och arbetet inriktas på att med olika hjälpmedel framställa en så fullkomnad urvalsmekanism som möjligt. Som en första åtgärd borde i så fall ett kombinerat förfarande utarbetas varigenom betygen såväl från folkskolan som från inträdesprövningarna komme till sin rätt.

Jag tillåter mig i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på en möjlighet som borde komma under omprövning, nämligen att inträdesprovet verkställdes väsentligen av lärare från folkskola under närvaro av mottagande läroverkslärare och att avgörandet om intagningen skedde genom dem båda gemensamt, med någon lämplig och opartisk anordning om delade meningar föreläge.

I sitt yttrande vid propositionens beslutande har nu statsrådet förklarat sig sakna anledning att ingå på den av överstyrelsen berörda frågan om tillräckligt antal parallellavdelningar. Ej heller har det skäl som främst omöjliggjort provens borttagande, nämligen vanskligheten att åstadkomma ett rättvist urval på grundval av efter olika normer givna folkskolebetyg från olika håll, undanröjts. Om standardisering här är möjlig att effektivt genomföra och huru den i sådant fall skall utföras är nämligen ställt på framtiden.

Ekonomiska skäl torde omöjliggöra en så obegränsad ökning av parallellavdelningarna att avsevärd gallring ej behöves, varjämte tillräckliga krav på

studiebegåvning ej böra eftersättas. Oavsett dessa synpunkter synes det högst olämpligt att innan den för ett rättvist urval grundläggande frågan om de från olika håll och efter olika normer givna folkskolebetygens jämförelsevärde blivit tillfredställande löst låta dessa betyg bliva det i främsta rummet avgörande för gallringen.

Då de båda viktigaste förutsättningarna för inträdesprovets väsentliga avskaffande alltså ej föreligga, synes tidpunkten icke vara inne att avskaffa dem. Det synes icke heller kunna anses rättvist mot ungdomen att, såsom i propositionen föreslås, omedelbart vid ett stort antal läroverk och efter olika normer på olika ställen införa en ny ordning under det i andra läroverk det nuvarande strängare förfarandet alltjämt äger bestånd.

Jag tillåter mig därför föreslå,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition 101 hemställer hos Kungl. Maj:t,

att fortsatt och allsidig utredning av frågan om sättet för intagning vid allmänna läroverk m. m. må föranstaltas med beaktande av att tillfredsställande samverkan mellan folkskolans och läroverkens lärare kommer till stånd,

ävensom att resultatet av denna utredning framlägges för riksdagen.

Stockholm den 8 mars 1939.

J. Bergman.
